

4. Europa kann in Syrien den Krieg nicht länger ignorieren [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zeit.de/politik/ausland/2015-11/islamischer-staat-paris-anschlaege-syrien-krieg-europa>

5. Islamischer Staat (IS) – Informationen und Hintergründe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.welt.de/themen/islamischer-staat/>

6. Terrormiliz ISIS: Das will der Islamische Staat [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.merkur.de/politik/isis-islamischer-staat-is-terrormiliz-das-will-die-terror-organisation-meta-4120065.html>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого О. Я. Трагнюк

О. С. Кеєр¹

ЗАХИСТ ІНТЕРЕСІВ НОРМ МОРСЬКОГО ПРАВА УКРАЇНИ ПІСЛЯ АНЕКСІЇ КРИМУ РОСІЄЮ

Питання території в міжнародних відносинах традиційно, були предметом суперечностей між державами. За таких умов завданням міжнародного права стає розв'язання конфлікту у мирний спосіб, подолання його наслідків та забезпечення постконфліктного відновлення міжнародної системи. В останні часи для України територіальні конфлікти стали достатньо важливою проблемою.

Питання розмежування меж континентального шельфу України та Румунії в Чорному морі залишилося відкритим ще при підписанні українсько-румунського Договору про відносини добросусідства і співробітництва, який було укладено 2 червня 1997 року в Констанці. Рішенням Міжнародного суду ООН у справі щодо делімітації морських просторів у Чорному морі:

– визначено статус о. Зміїний – як острова, але, оскільки він відданий від материкової території, не враховано його вплив на формування лінії розмежування;

– підтверджено належність о. Зміїний Україні та існування територіального моря України (12 морських миль) навколо нього.

¹ Студентка 4 курсу факультету підготовки кадрів для Пенсійного фонду України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

В результаті Румунія отримала 79,34% спірних територій Чорноморського шельфу, а разом з ними і запаси нафти й газу.

В останній час з боку представників Росії ставиться під сумнів питання територіальної цілісності і недоторканності України, а саме статус Автономної Республіки Крим та м. Севастополя. Україно-російський конфлікт породив масу питань щодо порушення міжнародно-правових зобов'язань, які сягають самих основ міжнародного права. Це і питання територіальної цілісності, а саме проблема морської делімітації в Чорному та Азовському морі. Україна і Російська Федерація тривалий час привели з приводу розмежування суміжних морських просторів щодо визнання статусу та делімітації Азовського моря та Керченської протоки після розпаду СРСР[1,с.3]

Криза, що виникла в міжнародних відносинах внаслідок протиправної анексії в 2014 році української території Криму Російською Федерацією[2], змушує шукати нові підходи до питання делімітації суміжних морських просторів двох держав у Чорному та Азовському морі. Пошук таких підходів також обумовлений досить розповсюдженою думкою серед науковців та політиків про важливість і необхідність звернень України до міжнародних юрисдикційних органів для вирішення цілої низки питань, пов'язаних із анексією Криму.

Питання про необхідність звернення України до міжнародних судових органів не є зовсім новим у проблематиці Азовсько-Керченського розмежування. Українська сторона в ході переговорів у 2005 році вже заявляла про можливе звернення до міжнародних юрисдикційних органів та одностороннє встановлення морського кордону і зокрема в 2006 році запропонувала змінити сам статус Азовського моря на міжнародні води через відповідну зміну ратифікованого Керченського договору від 24 грудня 2003 року. Однак, чинне право міжнародних договорів вказує, що для такої зміни договору потрібна згода всіх сторін договору, а Росія, на жаль, не дала згоду на зміну статусу.

На мою думку, Україні потрібно користуватися перевагами даного Договору, які на даний момент очевидні. Договір від 24 грудня 2003 року надає сторонам однакові права на мореплавство Азовським морем та Керченською протокою. А в силу фактичного контролю Росією після анексії Криму двох берегів Керченської протоки стає зрозуміло, що таке право і можливість є дуже важливими для України, з огляду хоча б на існуючі морські порти України на берегах Азовського моря, зокрема Маріуполь та інші. У зв'язку з цією ситуацією Україна звернулася до

Міжнародної морської організації (далі – ІМО) з констатацією факту неможливості забезпечення безпеки судноплавства у кримських портах та на підходах до них та «про підготовлюване рішення щодо закриття кримських портів» (за офіційною інформацією Мінінфраструктури України від 7 липня 2014 р.) [3]. За інформацією прес-служби ІМО, у листі вказувалося, що Україна як держава не може більше виконувати свої міжнародні зобов'язання з безпеки морського судноплавства, збереження людського життя на морі, пошуку і порятунку в акваторії кримських портів, які «вийшли з-під фактичного управління і контролю Мінінфраструктури через окупацію території півострова».[4]

У зв'язку з цією ситуацією ІМО повідомило морські держави про високий рівень майнових ризиків на підходах і в акваторіях морських портів в Криму і Севастополі.[4] МЗС України доручалося поінформувати міжнародні організації про закриття цих морських портів після прийняття відповідного рішення. Вказані доручення обґрунтовувалися «неможливістю здійснення у морських портах, розташованих на території АРК та Севастополя, обслуговування суден і пасажирів, проведення вантажних, транспортних, експедиційних робіт та інших пов'язаних з цим видів господарської діяльності, забезпечення належного рівня безпеки судноплавства, дотримання вимог міжнародних договорів України, забезпечення охорони навколишнього природного середовища [5].

Варто вказати, що виконання цього розпорядження відповідальними органами було дуже повільним. Після істотного громадського тиску Мінінфраструктури України зробило наступний крок та схвалило наказ від 16 червня 2014 р.№255 «Про закриття морських портів». Цей наказ було схвалено на підставі подання державного підприємства «Адміністрація морських портів України» від 1 квітня 2014 р. №1330, погодженого з Укрморречінспекцією; саме ним, «до відновлення конституційного ладу України на тимчасово окупованій території АРК та міста Севастополя» було закрито морські порти Керч, Севастополь, Феодосія, Ялта, Євпаторія з дня набрання чинності цим наказом.

Хоча за відомостями активістів «BlackSeaNews» які склали «чорний список» суден, що заходили у кримські порти починаючи з квітня 2014 р., усього (станом на 20 серпня) нараховане 91 судно-порушник, що здійснювало торгівельне судноплавство на окупованих територіях. З цих суден 38 були у власності (або розпорядженні) російських судновласників; 24 – турецьких судновласників; 14 – грецьких судновласників; 3 – румунських судновласників; 2 – німецьких, 2 – італійських, 2 – сінгапур-

ських та поодинокі судна латвійських, болгарських, єгипетських, панамських, монакських та українських судновласників [6, с. 1347].

До анексії Криму Росія не розглядала можливість звернення до міжнародних юрисдикційних органів для вирішення Азовсько-Керченського розмежування [7, с. 135]. Тому видається неперспективним отримати нині згоду Росії на звернення до міжнародних юрисдикційних органів для вирішення Азовсько-Керченського розмежування. Оскільки, Україна та Росія є учасницями Конвенції ООН з морського права 1982 року, аналізуючи п. 1 статтю 283 Конвенції ООН 1982 року, принцип мирного вирішення міжнародних морських спорів охоплює дві діалектично пов'язані частини: обов'язок сторін у спорі негайно і повністю вирішити спори, що виникли, тільки мирним шляхом та свободу вибору мирних засобів вирішення в спорі приступити до мирного вирішення відразу після виникнення спору і продовжувати такі зусилля до досягнення рішення. Крім того, це рішення має бути таким, що усуває основу для виникнення того самого спору.

Особливістю Конвенції ООН 1982 року є те, що вона вимагає від кожного її учасника визнання обов'язковою для застосування одну із процедур, що мають наслідком обов'язкове для учасників такої процедури вирішення по суті спору. Конвенція надає сторонам право вибору з-поміж чотирьох таких обов'язкових процедур: передача спору до Міжнародного трибуналу з морського права, Міжнародного Суду ООН, закріплених міжнародних арбітражних процедур або спеціальних арбітражів з експертизою щодо певних типів спорів. Усі ці процедури є обов'язковими у тому розумінні, що сторони спору заздалегідь погоджуються виконати судове (арбітражне) рішення зі спору [8, с. 75].

На жаль, обидві держави не погодились з обов'язковою юрисдикцією за передбаченими Конвенцією ООН 1982 року судовими (арбітражними) процедурами, зокрема по делімітаційним морським спорам. Отже, після протиправної окупації та анексії Автономної Республіки Крим Російською Федерацією у 2014 році проблема делімітації суміжних акваторій з Росією в Чорному і Азовському морях вимагає визначення можливих нових підходів і перспектив для її вирішення, в тому числі за допомогою міжнародних юрисдикційних органів.

Вважаю, що Україні варто опрацювати перспективу запровадження санкцій для суден під російським прапором та членів екіпажів суден з російським громадянством, що здійснюють торгівельне мореплавство у водах України. Обмеження права заходу таких суден у морські порти

та обмеження права надання мирного проходу таких суден через територіальне море України є заходами що невідворотно викличуть дзеркальну реакцію влади РФ; втім вони можуть застосовуватися Україною вибірково; наприклад щодо суден, які перебувають у державній власності РФ або здійснювали судноплавство у водах окупованих територій (навіть не заходячи до закритих Україною портів). Більш вагомим механізмом може бути перевірка вказаних суден на дотримання ними конвенційних вимог щодо безпеки судноплавства та забруднення навколишнього середовища.

Крім того, Україна вправі не надавати дозволи суднам під російським прапором щодо заходу на внутрішні водні шляхи (до річкових дніпровських портів) та закрити для таких суден морські порти України які де-факто є портами на внутрішніх водних шляхах (об'єкти Херсонського, Миколаївського, Білгород-Дністровського МТП) й можливо – порти Азовського моря. Крім того, Україна може обмежити судна під російським прапором у користуванні українськими портами Дунаю та поставити питання про виключення РФ зі складу держав-учасниць Дунайської комісії.

Література:

1. Галан В. О. Міжнародне правонаступництво держав у практиці співдружності незалежних держав: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11/ В. О. Галан. – Х., 2007. – 19 с.

2. Территориальная целостность Украины: Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН от 27.03.2014 г. № A/RES/68/262 [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/68/262&referer=/english/&Lang=R

3. Україна офіційно закриває для міжнародного судноплавства морські порти Криму : повідомлення прес-служби Міністерства інфраструктури України від 7 липня 2014 р.http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=247438297

4. Распоряжения капитанов морских портов ФГБУ «АМП Черного моря». Морские порты Керчь, Феодосия, Ялта, Севастополь, Евпатория ; URL : [Электронный ресурс]: http://www.ampnovo.ru/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=131&Itemid=96

5. Деякі питання функціонування морського та річкового транспорту : розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 квітня 2014 р. №578-р // Офіц. Вісн. України. – 2014. – №51. – С. 1347.

6. Blacklist: vessels, entered the Crimean occupied seaports : Black Sea News ; URL : [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://www.blackseanews.net/en/read/85713>

7. Суржин А. С. Международно-правовой режима Черного моря и Керченского пролива / А. С. Суржин // Ежегодник морского права 2010. – М.: Изд. «Университетская книга», 2011. – 452 с.

8. Мажар Л. С. Засоби вирішення міжнародних морських спорів: теоретичні та практичні аспекти: дис. ... канд. юр. наук : спец. 12.00.11 / Леонід Сергійович Мажар. – Одеса, 2014. – 238 с.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого В. О. Галан

С. С. Клименко¹

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ДЕРЖАВ У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Актуальність обраної теми полягає в тому, що міжнародно-правові основи визнання держав завжди були наріжним каменем серед науковців, які є прихильниками теорії держави як основного суб'єкта міжнародного права, та науковців, які підтримують точку зору, що держава є необхідною ланкою певної системи норм, які визначають її правоздатність у межах загальноновизнаних положень міжнародного права.

У теорії міжнародного права існує дві концепції визнання держав: декларативна і конститутивна.

На думку прихильників декларативної теорії, держава виникає та існує самостійно, а визнання лише відзначає виникнення нового суб'єкта міжнародного права.

Протилежна точка зору полягає в тому, що можливість реалізації державою своїх суверенних прав перебуває у прямій залежності від її визнання чи невизнання вже існуючими державами (конститутивна теорія).

Міжнародно-правове визнання держав – це одне з найбільш дискусійних, суперечливих питань як у міжнародному, так і у внутрішньодер-

¹ Студент 4 курсу Інституту підготовки юридичних кадрів для СБ України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого